

Richtsnoer toepassing Wet dieren en Wet publieke gezondheid artikel 47 lid 2 bij niet veterinaire meldingsplichtige zoönosen

Wanneer een zoönose veterinaire niet meldingsplichtig is, maar het toch noodzakelijk kan zijn om veterinaire maatregelen te nemen ter bescherming van de volksgezondheid, kunnen verschillende mogelijkheden worden overwogen. De mogelijke opties en de te volgen stappen zijn beschreven in dit richtsnoer.

Dit document is tot stand gekomen door een samenwerking van Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN), de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

Dit richtsnoer beschrijft het proces wanneer een zoönose wordt geconstateerd waarbij het noodzakelijk kan zijn veterinaire maatregelen te nemen ter bescherming van de volksgezondheid.

Het uitgangspunt is dat in dergelijke situaties allereerst wordt beoordeeld of de benodigde maatregelen kunnen worden getroffen op grond van de Wet dieren, via de NVWA en het ministerie LVVN. Deze wet vormt het speciale wettelijk kader voor de bestrijding van dierziekten en zoönosen. De wet geeft de minister van LVVN (bij zoönosen in overeenstemming met de minister van VWS) de bevoegdheid om een zoönose bij dieren aan te wijzen op grond van de Wet dieren.

Alleen wanneer besloten wordt dat een zoönose niet wordt aangewezen in de Wet dieren, kan een beroep worden gedaan op de Wet publieke gezondheid (Wpg). In dat geval kan op grond van de Wpg artikel 47, lid 2, door de burgemeester een feitelijke handeling betreffende dieren worden verricht, ter bestrijding van de desbetreffende infectieziekte.

***Dit richtsnoer is opgesteld voor gebruik door GGD, RIVM, NVWA en gemeenten.
De afdeling NVWA Incidenten- en Crisiscentrum (NVIC) is het aanspreekpunt binnen de NVWA.***

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Begrippenlijst	2
1. Wetgeving.....	3
2. Financiën.....	4
3. (Spoedeisende) bestuursdwang.....	5
4. Processchema	6

Begrippenlijst

Dierhouder	Eigenaar, houder of hoeder van een dier/dieren.
Gezondheidswet	Een juridisch kader dat de volksgezondheid van inwoners beschermt en de gezondheidszorg reguleert. In Nederland regelt de specifieke Gezondheidswet de organisatorische structuur van de zorg, inclusief het toezicht door de overheid en het functioneren van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ).
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst.
IGJ	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd.
LCI	Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding.
LVVN	Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur.
NVIC	NVWA Incidenten- en Crisiscentrum.
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit.
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.
Wpg	Wet publieke gezondheid.
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
Staatstoezicht	De NVWA vervult, samen met de IGJ, een rol binnen het Staatstoezicht. Artikel 36 van de Gezondheidswet omschrijft drie kerntaken binnen deze opdracht: het uitvoeren van onderzoek naar de staat van de volksgezondheid, het toezien op de naleving van wet- en regelgeving, en het uitvoeren van wettelijk vastgelegde taken.

1. Wetgeving

Op basis van het Staatstoezicht mag de NVWA bronopsporing doen, na verzoek van de GGD'en, wanneer mensen ziek zijn geworden na (in)direct contact met dieren of via levensmiddelen, al dan niet van dierlijke oorsprong.

In artikel 36 van de Gezondheidswet staat vermeld dat het Staatstoezicht als taak heeft onderzoek te verrichten naar de staat van de volksgezondheid en de determinanten hiervan. De uitvoering van het Staatstoezicht is belegd bij de IGJ en de NVWA.

Het opleggen van maatregelen is vanuit de Staatstoezichtsfunctie niet mogelijk, tenzij bij de uitvoering daarvan bevindingen worden gedaan die onder de invloedssfeer van de Warenwet of Wet dieren vallen. Een voorbeeld is dat de NVWA maatregelen mag opleggen bij een positieve *C. psittaci* bevinding in vogels naar aanleiding van bronopsporing. Dit geldt niet voor een dierziekte die niet aangewezen is in de Wet dieren.

Een zoönose kan op grond van de Wet dieren, artikel 5.3, tweede lid, worden aangewezen voor bepaalde diersoorten of categorieën indien de verspreiding ervan niet kan worden voorkomen met normale bedrijfsmiddelen.

Daarnaast kan aanwijzing plaatsvinden wanneer de minister van LNV van oordeel is dat het een gevaar voor de diergezondheid kan vormen of wanneer de minister van VWS meent dat de zoönose een ernstig gevaar voor de volksgezondheid kan opleveren.

Ten slotte kan een zoönose worden aangewezen indien deze is opgenomen in een EU-rechtshandeling betreffende overdraagbare dierziekten en de minister van LNV van oordeel is dat de bij of krachtens die EU-rechtshandeling voorgeschreven maatregelen onvoldoende zijn. In het geval dat een zoönose is aangewezen, beschikt de minister van LNV over een bevoegdheid tot het treffen van een breed scala aan maatregelen en andere handelingen met het oog op preventie en bestrijding van de zoönose. In het geval dat de zoönose is aangewezen omdat zij naar oordeel van de minister VWS een ernstig gevaar voor de volksgezondheid kan opleveren, worden maatregelen in overeenstemming met de minister VWS genomen.

Bij een aanwijzing van een zoönose in de Wet dieren, dient te worden onderbouwd waarom tot de aanwijzing van een zoönose wordt overgegaan en bij welke diersoort of diercategorie. Waarbij tevens wordt aangetoond dat er sprake is van een besmettelijke aandoening die een ernstig gevaar vormt voor de volksgezondheid en waarvan de verspreiding niet met normale bedrijfsmiddelen kan worden voorkomen.

De aanwijzing geschiedt bij ministeriële regeling die onmiddellijk na bekendmaking (op internet) in werking kan treden (art. 5.2, lid 2).

De bevoegdheden met betrekking tot dieren, waaronder het euthanaseren ervan, zijn geregeld in artikel 5.4. De NVWA kan namens de minister een verplichting tot het euthanaseren van dieren opleggen.

Pas wanneer de minister van LNV niet besluit tot aanwijzing van de zoönose op grond van de Wet dieren, komt de Wpg in beeld. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand zijn wanneer dieren worden gezien als vectoren of reservoirs van een humaan meldingsplichtige infectieziekte.

In deze gevallen kan artikel 47 lid 2 van de Wpg van toepassing zijn (opsporen en optreden bij besmette terreinen, gebouwen, goederen, waren, voermiddelen, etc.).

Artikel 47 lid 2 geeft mogelijkheden om bepaalde maatregelen toe te passen, wanneer de burgemeester als bevoegd gezag, daartoe besloten heeft. Wanneer dit van toepassing lijkt te zijn, is overleg met de Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding (LCI) raadzaam, vanwege de gebundelde ervaring.

LCI en NVWA

15 september 2026

Indien de GGD op basis van artikel 47 lid 2 adviseert aan de burgemeester om maatregelen te nemen, worden deze maatregelen bij de gemeente uitgevoerd via een andere wet: de Algemene wet bestuursrecht (Awb). De maatregel die de GGD heeft geadviseerd wordt meestal uitgevoerd via bestuursdwang. Het is goed om te letten op de begunstigingstermijnen die hieraan gekoppeld zijn, die voor een langere doorlooptijd kunnen zorgen dan mogelijk wenselijk is. Dit kan nagevraagd worden bij de desbetreffende gemeente. Zie voor verdere informatie paragraaf 3.

Voor uitgebreidere toelichting op de wetgeving verwijzen wij u naar de Staat van Zoönosen 2024, hoofdstuk 2.2 ([Staat van zoönosen | One Health](#)).

2. Financiën

In geval van toepassing van maatregelen op grond van de Wet dieren heeft de houder recht op een tegemoetkoming in de schade wanneer zijn dieren worden gedood ter preventie of bestrijding van dierziekten of zoönosen (artikel 9.6 van de Wet dieren). Deze tegemoetkoming wordt betaald vanuit het Diergezondheidsfonds.

Als de Wet dieren niet wordt toegepast, kan de burgemeester ingrijpen op grond van artikel 47 Wpg, lid 2. Het gaat hierbij om een feitelijke handeling van de overheid, geen verplichting voor de houder zelf om te euthanaseren.

In dit geval bestaat er geen wettelijk recht op schadevergoeding voor de houder zoals in de Wet dieren. De route hieronder beschreven kan per casus verschillen en overleg met de LCI en NVWA is daardoor geïndiceerd.

De kosten kunnen op de houder worden verhaald op grond van artikel 60, vijfde lid, van de Wpg. In de situatie waarin bestuursdwang opgelegd is, zijn de kosten van de maatregelen ook voor de dierhouder. Wanneer de gemeente de euthanasie van de dieren regelt, vallen de kosten voor het toezicht op de naleving van de opgelegde maatregelen onder de verantwoordelijkheid van de NVWA.

Voor de verdeling van financiering zijn hieronder drie verschillende aannemelijke scenario's beschreven. De details kunnen verder gespecificeerd worden naar aanleiding van de casus.

Scenario	Kosten euthanasie	Kosten transport/ afvoer van de kadavers	Kosten toezicht en advisering (denk aan hygiëne en maatregelen, reinigen en ontsmetting)	Kosten nazorg/Follow up
1. Wet dieren is van toepassing	NVWA/LVVN	Door NVWA geregeld	NVWA	NVWA
2. Eigenaar verleent vrijwillig medewerking	Eigenaar	Door de eigenaar geregeld (eventueel via of in afstemming met de gemeente)	NVWA	NVWA
3. Toepassing van Wpg	Gemeente (eventueel door middel van bestuursdwang, waarbij de kosten op de eigenaar kunnen worden verhaald)	Door de gemeente geregeld	NVWA	NVWA

3. (Spoedeisende) bestuursdwang

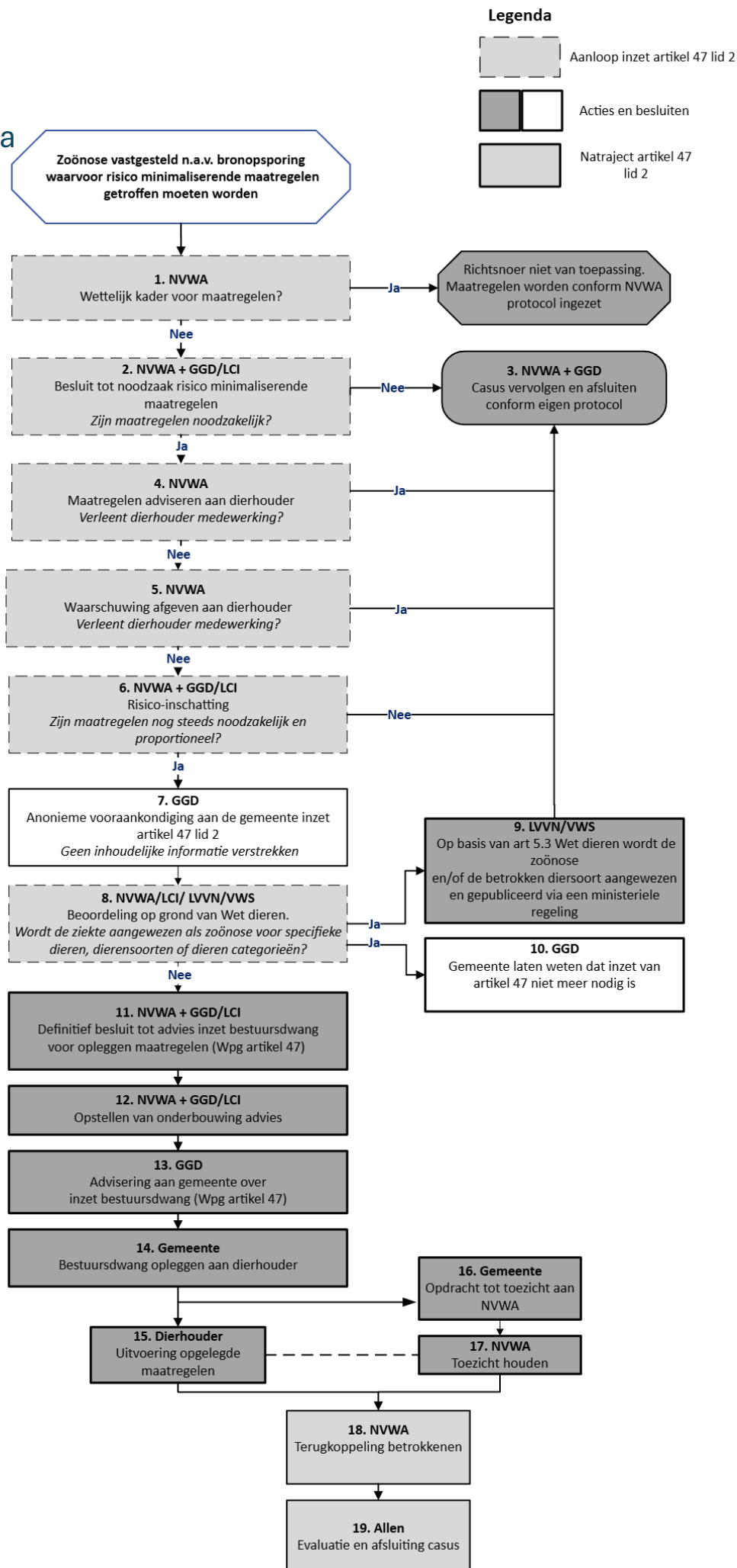
Het opleggen van bestuursdwang hangt samen met een begunstigingstermijn, een termijn waarbinnen de overtreder nog een kans heeft om aan de last te voldoen. Deze termijnen kunnen langer zijn dan voor de bestrijding wenselijk is, wegens het verspreidingsrisico. Wanneer door het verspreidingsrisico niet gewacht kan worden op de begunstigingstermijn, kan gekozen worden voor spoedeisende bestuursdwang.

Het is dan ook te overwegen om de gemeente voor het definitieve advies al mee te nemen in het proces en te informeren dat er een mogelijkheid bestaat dat artikel 47, lid 2 wordt ingezet. Dit uiteraard zonder herleidbare gegevens te verstrekken. Dit zorgt ervoor dat het proces sneller kan verlopen. Eveneens zou de gemeente dan makkelijker kunnen uitkomen bij spoedeisende bestuursdwang. Voor spoedeisende bestuursdwang is niet vereist dat de overtreder een begunstigingstermijn krijgt, maar wel dat deze voorafgaand aan een besluit is geïnformeerd (zie artikel 5:31 Awb lid 1). Voor zeer spoedeisende bestuursdwang geldt dat de omstandigheden zo spoedeisend zijn dat zelfs een besluit niet kan worden afgewacht (artikel 5:31 Awb lid 2). In het algemeen gaat het hierbij om situaties waarbij er direct moet worden ingegrepen vanwege gevaar voor mens of milieu. Dit betreft niet alleen acuut gevaar, ook dreigend gevaar kan het opleggen van spoedeisende bestuursdwang rechtvaardigen onder bepaalde omstandigheden. Het bestuursorgaan dient dit (risico op het ontstaan van) gevaar te beoordelen en passende spoedeisendheid te motiveren. Hierbij dient meegewogen te worden of de overtreder de situatie zelf kan herstellen. Zo niet, dan dient het bestuursorgaan binnen enkele dagen over te gaan tot oplegging van de (zeer) spoedeisende bestuursdwang.

In het geval van zeer spoedeisende bestuursdwang, waarbij geen voorafgaand besluit wordt bekendgemaakt, dient het bestuursorgaan bovendien, na het opleggen van bestuursdwang, zo spoedig mogelijk een besluit bekend maken. De termijn waarbinnen dit moet gebeuren hangt af van de omstandigheden van de situatie. Maar over het algemeen wordt een termijn van 14 dagen als acceptabel ervaren.

De gemeenten krijgen niet vaak te maken met advisering vanuit artikel 47 lid 2, dus zij hebben niet altijd paraat hoe dit te vertalen naar de Awb. Het kan door de GGD overwogen worden om in het advies van de inzet van artikel 47 lid 2 spoedeisende bestuursdwang te adviseren, dan wel te suggereren. Uiteraard dient dan de tijd, die reeds aan de dierhouder is gegeven, met goede dossiervorming onderbouwd te worden vanuit de GGD en de NVWA, net zoals de proportionaliteit van de inzet van de maatregel in afweging met het gezondheidsrisico voor de mens.

4. Processchema

Details bij processchema

Stap 1 t/m 5 beschrijven het normale proces na het vaststellen van een zoönose n.a.v. bronopsporing, waarbij op humane en/of veterinaire gronde risico minimaliserende maatregelen nodig worden geacht. Dit richtsnoer gaat over de toepassing van Wet dieren en Wet publieke gezondheid bij (nog) niet aangewezen zoönosen in de Wet dieren. Het beschrijft de stappen die genomen moeten worden wanneer het normale proces niet heeft geleid tot het nemen van maatregelen en dit voor de volksgezondheid wel noodzakelijk geacht wordt. Stap 1 t/m 5 worden derhalve in onderstaande tabel niet uitgelicht omdat dit richtsnoer van toepassing is vanaf stap 6. Uiteraard blijft dossiervoering gedurende alle stappen van belang.

Stap	Activiteit	Wie	Instructietekst
6.	Risico-inschatting	NVWA + GGD/LCI	➤ De GGD/LCI en de NVWA maken gezamenlijk een risico-inschatting voor de volksgezondheid op basis van diagnose, laboratoriumonderzoek (bij mens en dier), brononderzoek, inspecties en eventuele andere relevante informatie, en beoordelen de <u>noodzaak tot en proportionaliteit van</u> het nemen van risico minimaliserende maatregelen. ➤ Overweeg expertise van een dierziektedeskundige in te winnen. ➤ Overweeg gebruik te maken van de zoönosestructuur (Van signaal tot respons One Health). ➤ Zorg voor goede dossiervoering (zowel NVWA als GGD/LCI). ➤ Het heeft de voorkeur om bij iedere organisatie een casushouder aan te wijzen. De ervaring leert dat dit het proces vereenvoudigd en onnodige vertraging voorkomt.
7.	Niet herleidbare vooraankondiging aan de gemeente voor inzet artikel 47 lid 2	GGD	➤ Wegens het voorbereiden van de gemeente en de gewenste snelheid is het aan te bevelen de gemeente te informeren. In de vooraankondiging mag, vanwege beroepsgeheim, geen herleidbare inhoudelijke informatie staan. ➤ Dit in het kader van beroepsgeheim, de dierhouder valt namelijk niet onder de meldplicht binnen de Wpg, alleen de index. ➤ Dit betekent dat de gemeente alleen procedureel geïnformeerd wordt, voor het beschikbaar maken van capaciteit binnen de gemeente en voorbereiding voor de inzet van bestuursdwang. ➤ Als de maatregelen eventueel met spoedeisende bestuursdwang moeten worden ingezet, dan is dit ook beter te onderbouwen, omdat de gemeente al is geïnformeerd, juist voor de processnelheid.

8.	Beoordeling op grond van Wet dieren	NVWA/LCI/LVVN/VWS	➤ NVWA en LCI plannen een overleg over de huidige situatie en de vervolgstappen met de betrokken ministeries. ➤ Overwegen aanwijzing van een zoönose in de Wet dieren voor specifieke dieren, diersoorten of diercategorieën. Specifieke categorieën (bijv. doel van de dieren, opfok, fok of gehouden dieren) kunnen worden aangewezen, mits onderbouwd. Indien dit het geval is adviseren LCI en NVWA aan LVVN en VWS om op korte termijn een besluit te nemen over de aanwijzing van de zoönose in de Wet dieren. ➤ Voldoet de situatie aan de criteria van art 5.3, lid 2 Wet dieren?: - Is de ziekte besmettelijk en kan de verspreiding niet worden voorkomen met normale bedrijfsmiddelen? - Kan de ziekte een gevaar voor diergezondheid of ernstig gevaar voor volksgezondheid opleveren?
9.	Aanwijzen van een zoönose en/of de betrokken diersoort op basis van art 5.3 Wet dieren	LVVN/VWS	➤ Zo ja, de minister van LVVN kan op grond van art. 5.3 Wet dieren de zoönose en de betrokken diersoort aanwijzen. De aanwijzing wordt gepubliceerd via een ministeriele regeling (art 5.2 lid 2). ➤ Op grond van art 5.4 van Wet dieren kan de NVWA namens de minister maatregelen opleggen om verspreiding van de zoönose te minimaliseren of te bestrijden. ➤ De houder heeft recht op vergoeding van schade op grond van art. 9.6 Wet dieren. ➤ De maatregelen worden gericht toegepast op de specifieke diersoort/diercategorie zoals aangewezen en conform NVWA protocollen.
10.	Intrekken van de noodzaak tot inzet artikel 47	GGD	➤ Procedureel laten weten dat inzet van artikel 47 lid 2 niet van toepassing is. ➤ Dit zodat de gemeente weer kan afschalen, qua capaciteit.
11.	Definitief besluit tot advies inzet bestuursdwang voor opleggen maatregelen (Wpg artikel 47)	NVWA + GGD/LCI	➤ Indien de Wet dieren niet van toepassing is of de minister van LVVN niet besluit tot aanwijzing van de zoönose in de Wet dieren, komt de Wpg in beeld. ➤ De GGD/LCI en NVWA maken gezamenlijk een definitief besluit de gemeente te adviseren de wet publieke gezondheid (Wpg artikel 47, lid2) toe te passen om met bestuursdwang de benodigde risico minimaliserende maatregelen op te leggen aan de dierhouder.

			➤ Zorg voor goede onderbouwing op basis van de dossiervoering. ➤ Maak afspraken over wie de dierhouder informeert over het proces.
12.	Opstellen van onderbouwing advies	NVWA + GGD/LCI	➤ De GGD/LCI en NVWA stellen gezamenlijk een onderbouwd advies op tot opleggen van maatregelen op voor de gemeente. De gemeente heeft dit nodig om bestuursdwang op te kunnen leggen. ➤ Voor een snellere procedure kan spoedeisende bestuursdwang (artikel 5:31, lid 2 Awb) ingezet worden. Dit is in te zetten bij crisissituaties, zoals hoog risico op snelle verspreiding en derhalve een ernstig gevaar voor de volksgezondheid. ➤ In het geval van een spoedeisende bestuursdwang is er meer kans op onrust omdat publieke communicatie vereist is. Op het moment dat hiertoe besloten wordt is het derhalve van belang om communicatiemedewerkers te informeren van alle betrokken partijen. ➤ Omdat een begunstigingsperiode ontbreekt, is het van belang dat de dierhouder zo spoedig mogelijk op de hoogte wordt gebracht van het besluit dat tot de spoedeisende bestuursdwang heeft geleid. Immers, de overtreder wordt in feite in zijn rechten beperkt door toepassing van spoedeisende bestuursdwang. Dit is aan de gemeente, maar het is netjes om dit ook vanuit de GGD/NVWA aan de dierhouder te communiceren.
13.	Advisering gemeente inzet bestuursdwang (Wpg artikel 47)	GGD	➤ De GGD (lees: de arts infectieziektebestrijding) adviseert aan de burgemeester om maatregelen op te leggen aan de dierhouder conform Wpg artikel 47 lid 2a&b.
14.	Bestuursdwang opleggen aan dierhouder	Gemeente	➤ Aan de hand van het advies besluit de gemeente (lees: de burgemeester) om (spoedeisende) bestuursdwang op te leggen aan de dierhouder.
15.	Uitvoering opgelegde maatregelen	Dierhouder	➤ De dierhouder is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de opgelegde maatregelen. De NVWA kan hier eventueel in adviseren. ➤ De kosten voor het uitvoeren van de opgelegde maatregelen zijn voor de dierhouder. ➤ Indien besloten is tot euthanasie, dan is het belangrijk om duidelijk vast te leggen wat er met de kadavers gebeurt, vanwege het feit dat de kadavers potentieel

			besmettelijk zijn. Het is derhalve van belang dat deze op de juiste manier vernietigd en/of afgevoerd worden en dat hier toezicht op is.
16.	Opdracht tot toezicht aan NVWA	Gemeente	➤ De gemeente geeft de NVWA een officiële opdracht voor toezicht en controle op de opgelegde maatregelen. Dit is nodig om de financiering hiervan te borgen.
17.	Toezicht	NVWA	➤ Toezicht op de maatregelen valt onder de bevoegdheid van de NVWA, die dit als controlerende instantie kan organiseren na een officiële opdracht van de gemeente.
18.	Terugkoppeling betrokkenen	NVWA	➤ De NVWA koppelt het beloop van de casus terug aan de betrokken partijen (GGD, LCI, gemeente, dierhouder, etc.)
19.	Evaluatie	NVWA + GGD/LCI + Gemeente	➤ Omdat dergelijke casuïstiek sporadisch voorkomt, is het belangrijk de casus te evalueren. Eventuele leer- en knelpunten zouden opgenomen kunnen worden in dit richtsnoer.